

a pillanat a párizsi események hatása alatt 1848 elején elkövetkezett. A román forradalmak közelről sem voltak olyan nagy horderejűek, mint a magyar szabadságharc; előkészület, anyagi és politikai támasz hiányában a török és orosz hatalmak csakhamar elfojtották őket, de ezen rövid idő alatt is alkalom került a magyar és román nemzeti mozgalmak különféle kapcsolódásaira. KOSSUTH levelezése BĂLCESCU-val, a havaselti forradalmi bizottság békítőkísérletei a magyarság és az erdélyi románok között, majd később a román emigráció sűrű kapcsolatai magyarokkal, mind olyan momentumok, amelyek természetesen közelről érdeklík a magyar kutatókat is. GÖLLNER munkájában találunk nem egy könyvcímet ezekre a kérdésekre vonatkozólag is. De nem hallgathatjuk el, hogy ez a bibliográfia, minthogy eredetileg egy részletkérdés könyvészte volt és a szerző csak utóbb egészítette ki bővebb szempontok szerint, úgy látszik a kiegészítés egyoldalúsága miatt, különösen magyar vonatkozásokban meglehetősen hiányos. A rövid előszóban a könyvészte összeállítója maga sem tisztázza elég világosan célját, hogy tudniillik teljes bibliográfiát akar-e adni, vagy csak kiegészíteni már meglévő, de általa sajnos, nem idézett munkát? Amennyiben az utóbbi volt célja, értékes adalékokat szolgáltatott a kérdés irodalmához, ha azonban az előbbi, munkája további kiegészítésre vár.

Ioachim Craciun: *Activitatea științifică la Universitatea Regele Ferdinand I din Cluj în primul deceniu. 1920—1930.* (Tudományos munkásság a kolozsvári I. Ferdinánd király-egyetemen az első évtizedben.) *Bibliotheca Bibliologica*, 3. sz. Kolozsvár, 1936. 8°, 322 l.

Terjedelmes bibliográfiában közli a szerző a kolozsvári egyetem tanárainak és egész tanszemélyzetének tízévi tudományos munkásságát. Ezek szerint az említett idő alatt az egyetemi szerzők tollából 5166 kisebb-nagyobb publikáció látott napvilágot, az egyetemi tanárok 46 folyóiratot szerkesztettek, 1837 munka ezek közül nem román nyelven jelent meg. A fakultások közül az orvosi és a bölcsészeti vezetnek, amennyiben az előbbinek különösen külföldi publikációi majdnem elérik az ezres számot. Magyar szempontból elsősorban érdekes az egyetem keretén belül még működő, illetve a tíz év alatt működött magyar tanárok, munkavezetők, asszisztensek műveinek felsorolása, itt elsősorban BOTH ERNŐ, BUDAY ÁRPÁD, DIENES-GÖTZ IRÉN, ELEKES MIKLÓS, FERENCZI SÁNDOR, FERENCZI MIKLÓS, KELEMEN LAJOS, KOVÁCS ISTVÁN, KRISTÓF GYÖRGY, NYÁRÁDY GYULA, PÉTERFI MÁRTON, ROSKA MÁRTON, ROTH MARCELL, ORIENT GYULA jönnek számításba. Nem kevésbé lényegesek a jogi kar professzorainak az erdélyi jogi életre vonatkozó cikkei és könyvei, de a legnagyobb érdeket

mégis a bölcsészeti kar professzorainak és tanszemélyzetének magyar-vonatkozású munkái kelthetik. O. GHIBU, a pedagógia professzora az erdélyi katolikus státus ellen folytatott kérelmelhetetlen, minden eszközt igénybevevő harcáról nevezetes, munkái jórésze ezzel a kérdéssel és Erdély romanizálásával foglalkozik. ST. BEZDECHI, a görög nyelv tanára kiterjedt fordítói munkássága mellett OLÁH MIKLÓS életének és műveinek is szentelt néhány cikket. V. BOGREA a latin nyelv néhai tanára egész életében figyelemmel kísérte a magyar klasszika-filológia eredményeit, amire mutat Ponori Thewrewk Emilről írt megemlékezése is. GH. B. DUICA, a román irodalom nemrég elhunyt kiváló kutatója az erdélyi román irodalom vizsgálása közben gyakran mutatott rá magyar kapcsolatokra, magyar vonatkozású munkássága egyébként főleg kultúrpolitikai, nem mindig barátságos beállítású cikkekre szorítkozik. KISCH GUSZTÁV, a német nyelv és irodalom tanára, Erdély nyelvtörténetével foglalkozva több munkájában kitért ennek magyar kérdéseire. I. CRĂCIUN, bibliológiai előadó tanár Szamosközy történeti munkásságáról írt könyvet. LUPAS JÁNOS az újabkori román történet tanára különösen sok magyar érdekű kérdésre tér ki rendkívül kiterjedt tudományos munkássága során. Így OLÁH MIKLÓS, CSÁKI MIHÁLY, BARCSAY ÁKOS, RÓBERT KÁROLY nevei szerepelnek egyes művei címeiben, külön írt a dubnici krónikáról, azonban román történeti vonatkozású műveiben is, különösen az erdélyi kérdésekkel kapcsolatban, a magyar történetben alapos jártasságot bizonyít. Munkássága megérdemelné a magyar nézőpontból történő részletesebb ismertetést is. Magántanára, V. MOTOGNA is igen gyakran ír erdélyi magyar történeti témákról. A régészeti intézet vezetője, D. M. TEODORESCU és tanszemélyzete, C. DAICOVICI, néhai MATEESCU, ROSKA MÁRTON, FERENCZI SÁNDOR, KOVÁCS ISTVÁN Erdély őskori, római és népvándorláskori emlékeinek feltárásával foglalkoznak. Munkásságukból kiemelhető a hunyadmegyei dák várakban végzett kutatás és Sarmisegetuza további kiásása.¹

Sajnálatos, hogy a munkát megelőző előszó nem szorítkozik a tárgyaláshoz hasonlóan a tények szigorúan tudományos, objektív megállapítására, hanem a magában sohasem bizonyító statisztikai módszert felhasználva arra, hogy a kolozsvári magyar és az annak helyébe lépett román egyetem tudományos munkásságát összehasonlítsa, a publikált munkák számbeli fölényéből a román egyetem magasabbrendűségére következtet. Az ilyen propagandaízü bevezetésnek nem lehet helye egy komoly tudományos munkában és csodáljuk az egyébként

¹ Nyelvészi körökben ismert N. DRĂGANU-nak, a régi román irodalom tanárának munkássága; legutóbbi nagy terjedelmű, sokat vitatott művében éppen a magyarországi románság középkori előfordulásait tárgyalta.

komoly szerzőt, hogy ha már mindenáron kiadásra szánta ezt az írását, miért nem külön füzetben jelentette meg? MAKRAI LÁSZLÓ.

Nagy Zoltán: *A magyar litográfia története a XIX. században.* (A Budapesti Kir. M. Pázmány Péter-Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetében készült doktori értekezés.) Budapest, 1934. 8-r. 136 l. 16 kép. Címlap: JEGES ERNŐ.

A litográfia (könyomás, kőrajz) története eddigelé csak kevesek által művelt s jóformán csak kezdetein megmunkált (ISOZ, SIKLÓSSY) területe a magyar kultúrhistóriának. Pedig méltán érdemelne több figyelmet, már csak eleven időszerűségénél fogva is, hiszen a reklámtchnikának, a plakát előállításának máig, sőt ma igazán szinte kizárólagos eszköze a könyomógép. Nem is szólva arról a szerepéről, amelyet az elmúlt évszázad folyamán hazánkban betöltött. Évtizedek teltek el úgy, hogy a könyomat úgyszólván egyedül szolgálta ki közönségünk kulturális igényeit. Kőrajzokon elevenedtek meg az első hazai lóversenyek jelenetei, első karrikatúránk s könyomással készültek első bélyegek is. A litográfia története valóban jóval több, mint csupán magának az iparágak, a szakmának története. Egy darab divattörténet, egy jó rész tájrajz s egy darab művészettörténet; bizonyos, hogy a művészi ízlés megíratlan fejlődéstörténetében előkelő hely illeti meg.

S éppen, mert ilyen sokrétű, sok mellékvágányra futó stúdium, tartjuk szerencsés gondolatnak, hogy NAGY ZOLTÁN nyúlt hozzá, ki a művészettörténész iskolázott ízlésével, biztos szemével igazodik el a sok szempont között, e mellett azonban a szakmabelit sem hanyagolja el. Sőt, a különböző nyomási eljárások ismertetésével kezdi s csak ezután veszi sorra azokat a külföldi — túlnyomólag osztrák — műiparosokat és művészeket, akik a magyar képzőművészeti életre — főként a műpártolás és műkelendőség alakulására — jelentősebb hatással voltak: FRANZ JASCHKET, FISCHERT, HERINGET, FRANZ EYBLT, KRIEUBERT s a két ALTOT, a Dunavölgye és Pest-Buda festői szépségeinek első propagálóit, kiknek működése végighúzódik a századon. RICHTER FÜLÖP ANTAL és SCHMID JÁNOS, az első magyar mesterek, a témaválasztásban — minden kiválóságuk mellett — még passzívak: nem kívánnak nevelni, irányt szabni; műveik témáját a korigény, a minél nagyobb kelendőségre való törekvés determinálja; elsősorban a közönség spontán igényeire építenek. Fordulat következik azonban a WALZEL FRIGYES ÁGOST által 1836-ban átvett Trementsenky-féle üzem működésével. Igaz, hogy a kiváló WALZELnek e tekintetben olyan baráti kör állott segítségére — élén SZÉCHENYI ISTVÁN és SÁNDOR MÓRIC grófokkal, KOSSUTH LAJOSSAL, EGRESSYVEL és LENDVAI MÁRTONNAL —, aminővel szakmabeli az idő tájt egyáltalán nem, de meg